

Heikki Vestman kok ym.

Lakialoite laiksi rakentamislain 180 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

PERUSTELUT

Lakialoitteessa esitetään, että yhdistysten valitusoikeus poikkeamisluvasta sekä rakentamisluvasta suunnittelutarvealueelle sijoittuvan rakennuspaikan osalta rajataan vain sellaisiin hankkeisiin, joihin sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia. Lakialoitteen tarkoitus on rajata yhdistysten valitusoikeuden ulkopuolelle esimerkiksi yksittäiset pientalohankkeet, joilla on käytännössä korkeintaan vähäisiä vaikutuksia luonto- tai ympäristöarvoihin. Lakialoitteen tavoitteena on sujuvoittaa erityisesti pientalorakentamista.

Rakentamislain 180 §:ssä säädetään valitusoikeudesta poikkeamisluvasta sekä rakentamisluvasta, johon sovelletaan suunnittelutarvealuetta koskevia säännöksiä. Valitusoikeus on nykytilanteessa säädetty tarpeettoman laajaksi. Yhdistysten valitusoikeutta koskeva 180 §:n 7 kohta tulisi-kin nykymuodossaan poistaa ja korvata uudella 2 momentilla. Pykälän muut kohdat tarjoavat hankkeen välittömässä vaikutuspiirissä oleville edelleen mahdollisuuden hakea päätökseen muutosta. Ei ole tarkoituksenmukaista ulottaa valitusoikeutta luonnon- tai ympäristönsuojelun edistämiseksi perustetuille yhdistyksille sellaisissa päätöksissä, joilla ei ole tosiasiallisesti merkittäviä vaikutuksia luonto- tai ympäristöarvoihin tai näiden suojeluun.

Rakentamislain 180 §:ssä tarkoitetut päätökset koskevat usein yksittäisten pientalojen tai muiden vastaavien ympäristövaikutuksiltaan vähäisten hankkeiden rakentamista. Luonnon- tai ympäristönsuojelun kannalta yksittäisillä poikkeamisluvilla tai rakentamisluvilla suunnittelutarvealueella harvoin on merkittävää vaikutusta. Sen sijaan ratkaisulla voi olla suuri merkitys luvan hakijan ja ylipäättään alueen elinvoimaisuuden kannalta. Päätöksistä tehtävät valitukset ovat aiheuttaneet kohtuutonta haittaa ja viivästymistä hankkeiden asianosaisille, kun otetaan huomioon, että yhdistysten valituksia on ulotettu yksittäisiin pientalohankkeisiin yhdyskuntasuunnitteluun kytkeytyvillä perusteilla.

Rakentamislain 180 §:n 7 kohdan mukaista muutoksenhakuoikeutta ei poistettaisi kokonaan, vaan tätä oikeutta rajattaisiin entistä tarkemmin. Yhdistysten valitusoikeus koskisi jatkossa vain hankkeita, joihin sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia eli joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Valitusoikeutta ei täten olisi esimerkiksi yksittäisiä omakotitaloja tai paritaloja koskevista päätöksistä. Hankkeen välittömässä vaikutuspiirissä olevien mahdollisuus valittaa päätöksestä säilyisi entisellään.

Lakialoite LA 21/2024 vp

Århusin sopimuksen 2 artiklan 2 kappaleen 5 kohdan mukaan ympäristönsuojelua edistäviin ja kansallisen lainsäädännön vaatimukset täyttäviin valtiosta riippumattomiin järjestöihin sovelletaan Århusin sopimuksen järjestelmässä vaatimuksia, jotka koskevat "yleisöä, jota asia koskee" eli käytännössä asianosaisia. Sopimuksen 9 artiklan kannalta on huomattava tämän artiklan ja yleisemminkin Århusin sopimuksen soveltamisala. Sopimuksen määräyksiä ei sovelleta yleisesti ja sellaisenaan mihin tahansa ympäristöllisiä vaikutuksia aiheuttaviin hankkeisiin. II- ja III-pilarin eli osallistumisoikeuksia sekä vireillepanoa ja muutoksenhakua koskevia määräyksiä sovelletaan lähtökohtaisesti vain sopimuksen liite I:n mukaisiin hankkeisiin (6 artikla, 1 kappale, kohta a) tai liitteeseen sisältyttämiin sellaisiin hankkeisiin, joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia (6 artikla, 1 kappale, kohta b). Näin ollen jo sopimustekstin mukaan vireillepano- ja muutoksenhakuoikeuden ulkopuolelle jäävät liite I:een sisältyttömät hankkeet. Ulkopuolelle jääminen edellyttää kuitenkin sitä, että nämä eivät täytä vaatimusta siitä, että hankkeista "voi aiheutua merkittäviä ympäristövaikutuksia". Ks. professori Martti Häkkäsen ympäristöministeriölle laatima selvitys Mahdollisuudet tarkentaa valitusoikeuden edellytyksiä kaavoituksessa — oikeudellinen selvitys.

Eurooppaoikeudelliset vaatimukset, mukaan lukien Århusin sopimus, edellyttävät siis ympäristöllisten muutoksenhakumahdollisuuksien turvaamista sellaisissa hankkeissa, joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Kunhan asianosaisten oikeudet turvataan, eurooppaoikeudesta ei johdu muutoksenhakuoikeuksiin lisävaatimuksia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rakentamislain 180 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rakentamislain (751/2023) 180 § seuraavasti:

180 §

Valitusoikeus poikkeamisluvasta sekä rakentamisluvasta suunnittelutarvealueelle sijoittuvan rakennuspaikan osalta

Valitusoikeus poikkeamisluvasta sekä rakentamisluvasta, johon sovelletaan suunnittelutarvealuetta koskevia säännöksiä, on:

- 1) viereisen tai vastapäätä olevan kiinteistön tai muun alueen omistajalla ja haltijalla;
- 2) sellaisen kiinteistön tai muun alueen omistajalla ja haltijalla, jonka rakentamiseen tai muuhun käyttämiseen päätös voi olennaisesti vaikuttaa;
- 3) sillä, jonka asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin hanke voi huomattavasti vaikuttaa;
- 4) sillä, jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa;

Lakialoite LA 21/2024 vp

- 5) kunnalla;
- 6) naapurikunnalla, jonka maankäytön suunnitteluun päätös vaikuttaa;
- 7) muulla viranomaisella toimialaansa kuuluvissa asioissa.

Edellä mainittujen lisäksi valitusoikeus on toimialueellaan rekisteröidyllä yhteisöllä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 3 §:ssä säädetyn soveltamisalan puitteissa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 17.6.2024

Heikki Vestman kok
Pauli Kiuru kok
Aleksi Jäntti kok
Heikki Autto kok